

KOHEZIVNA SREDSTVA – POKAZATELJ JEZIČNE KOMPETENCIJE

Marija Bilić *

Hrvatska televizija – Hrvatski radio, Zagreb

U radu se analizira kohezija u pisanim radovima naprednijih studenata hrvatskoga jezika i pokazuje kojim se sve jezičnim sredstvima ona ostvaruje u tekstu. Navode se primjeri četiriju osnovnih tipova kohezije, a to su: referencija, elipsa, leksička kohezija i veznička kohezija (tj. uporaba konektora).

Jedno od prvih kohezivnih sredstava koje stranci nauče i primjenjuju u pisanim radovima jest kohezija referencijom, to jest uporabom zamjenica. U sastavcima naprednijih studenata primjećuje se mnoštvo raznolikih kohezivnih sredstava. Razmatraju se i grješke koje stranci čine pri uporabi pojedine vrste kohezije. Elipse se u analiziranim sastavcima pojavljuju vrlo rijetko.

Zaključuje se da je pravilna uporaba kohezivnih sredstava pokazatelj veće jezične kompetencije govornika.

Ključne riječi: *referencija, leksička kohezija, elipsa, konektori, jezična kompetencija*

1. UVOD

Cilj je rada pokazati kako uporaba kohezivnih sredstava u sastavcima može biti pokazatelj jezične kompetencije studenata hrvatskoga kao stranoga jezika. Kohezija se istraživala u sastavcima studenata hrvatskoga na dvama tečajevima 2004. i 2005. godine – *Croaticum*, u sklopu Filozofskoga fakulteta u Zagrebu te na tečaju Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture koji se održava u sklopu programa *Matice iseljenika*. Pregledano je 120 nasumce odabranih sastavaka o različitim temama.

Kohezija se promatra onako kako je shvaćaju Halliday i Hasan u knjizi *Kohezija u engleskome* (1976), a to je, da je kohezija jedno od lingvističkih sredstava kojima se rečenice tkaju na taj način da zajedno čine tekst.

Da bismo objasnili što je to kohezija, možemo se poslužiti metaforom gradnje kuće koju je upotrijebio Toolan (1998). Tekst je sastavljen od rečenica kao što je kuća sagrađena od cigli, stupova, greda itd. No da bi se kuća sagrađila, nije dovoljno te cigle i grede samo postaviti jedne uz druge nego ih je potrebno, također, učvrstiti i spojiti. Jednako je i s tekstom. Rečenice se moraju međusobno smisljeno povezati. Upravo tom slikom vezivnih sredstava

* Marija Bilić, lektor na Hrvatskoj televiziji i na Hrvatskome radiju, Prislavlje 3, Zagreb, e-mail: marija.drazic@zg.t-com.hr

možemo najbolje predočiti značenje lingvističkoga pojma kohezije.

Kohezija se kao lingvistički pojam pojavila u okrilju lingvistike teksta. O koheziji govorimo kada interpretacija jednoga elementa u tekstu ovisi o nekom drugom elementu, to jest, kada jedan element pretpostavlja drugi na taj način da ga ne možemo dekodirati, odgonetnuti, a da se ne obratimo na drugi element. Jedan je element nužan za interpretaciju drugoga, ali ne i obrnuto. Ta dva elementa tvore kohezijsku vezu, par povezanih elemenata koji stvaraju koheziju u tekstu. Primjer takvoga, u stručnoj literaturi često citiranoga para iz knjige *Kohezija u engleskome* (1976) glasi:

*Operite i ogulite šest jabuka. Stavite ih u vatrostalnu posudu.*¹

Očito je da se zamjenica *ih* u drugoj rečenici odnosi na imenicu (i broj) *šest jabuka*. Može se interpretirati samo ako se pozovemo na imenicu iz prethodne rečenice. Imenica i zamjenica čine kohezijski par, daju tim dvjema rečenicama kohezivnu snagu da tvore tekst te da ih interpretiramo kao cjelinu.

Kohezija je semantička pojava, ali u tekstu se izražava gramatičkim ili leksičkim sredstvima.

Prema Hallidayu i Hasan (1976) postoje četiri osnovna tipa kohezije. To su referencija, leksička kohezija, elipsa i veznička kohezija.

2. REFERENCIJA

Prvi i važniji oblik kohezije postiže se uporabom referencije.

Referencija je prema Lyonsu (1977) odnos koji postoji između jezičnoga izraza i entiteta izvanjskoga svijeta. Uspoređuje je s denotacijom, ali referencija je za razliku od denotacije vezana uz iskaz², dakle, ovisi o kontekstu.

U poznatome značenjskom trokutu Ogdena i Richardsa³ referencija se rabi za pojam koji posreduje između simbola (riječi ili izraza) i referenta.

Različiti jezični izrazi mogu se odnositi na jedan te isti entitet izvanjskoga svijeta. Za njih možemo reći da imaju istu referenciju. Riječ je tada o **koreferenciji** ili **sureferenciji**⁴.

Tipičan je primjer koreferencije ličnom zamjenicom.

Pogledajmo primjer⁵ 1:

Moj pas

Moj pas je jako razmažen. *On* je mali i bijeli. Imamo *ga* već 11 godina. Sada je već kao dio naše obitelji. Ima mali crni nosić koji postaje sve bljeđi od starosti. *Moj pas* se zove Rudi. *Rudi* ima dugu dlaku koja se često mora češljati. *On* voli spavati po cijeli dan...

Koreferencijalni izrazi razumiju se kada se uzme u obzir ono na što se odnose, na što upućuju. U primjeru 1 zamjenica *on* upućuje na subjekt prve rečenice: *moj pas*. Kako se

u drugoj rečenici ne bi ponavljala početna referencija *moj pas*, tekst se na tom mjestu može ekonomizirati uporabom upućivačkih riječi poput zamjenice *on*. Zamjenica služi kao znak da se u tekstu misli na istog referenta, tj. na psa. Uporabljene zamjenice u tekstu (osobna zamjenica *on* u drugoj rečenici te osobna zamjenica *ga* u trećoj rečenici) imaju anaforičku ulogu, tj. upućuju na nešto što je u tekstu već spomenuto. Anafora - upućivanje na to da koreferenciju moramo potražiti negdje prije u tekstu - najprirodniji je smjer traženja koreferencije budući da smo u mozgu već aktivirali njezin konceptualni sadržaj⁶. Anafora *on* u drugoj rečenici pretpostavlja da je referent na koji se ta zamjenica odnosi već spomenut u univerzumu diskursa, a taj je referent *moj pas* s početka sastavka. To je ujedno i najjednostavniji oblik kohezije kod kojega je referencija na koju se zamjenica odnosi *eksplicite* izrečena u prethodnoj rečenici.

Ovaj tip kohezije osobnim zamjenicama najčešći je i najjednostavniji oblik kohezije te ga stranci brzo usvoje. Ne treba ih posebno poučavati toj vrsti kohezije jer kad nauče osobne zamjenice, brzo ih počnu rabiti i u svojim sastavcima.

U primjeru 1 možemo izdvojiti **kohezivni lanac** koji tvore riječi koje se odnose na jednu te istu izvanjezičnu stvarnost, na isti referent, tj. na psa. Pratimo karike tog kohezivnog lanca:

moj pas – on – ga – Ø – Ø – moj pas – Rudi – on.

Vidimo da na nekim mjestima nije izrečena nikakva referencija jer se podrazumijeva, naznačena je samim glagolom *je, ima*. Mogli bismo je zvati **eliptičnom referencijom** kako je nazivaju Brown i Yule (1996) ili **nultim supstitutom** Ø (Silić 1973).

Kohezivni lanac provlači se kroz cijeli tekst i usmjerava našu pozornost na ono o čemu se u njemu govori. Slušajući ili čitajući sastavak, i kada nađemo na riječ koja poput zamjenice *on* iz spomenutoga primjera upućuje na ono što je već rečeno, nesvjesno tražimo na što se ona odnosi pa dozivamo u sjećanje prethodnu kariku u kohezivnome lancu.

Kohezivni se lanac može sastojati od leksema, zamjenica, sintagmi, kolokacija itd. te se proteže kroz cijeli tekst. Kada ga tvore leksemi, naziva se **leksičkim lancem**. Ideja o leksičkome lancu potječe iz kapitalnoga djela s područja kohezije teksta *Cohesion in English* M. A. K. Hallidaya i Ruqaiye Hasan (1976) koji su se služili nazivom **kohezivni lanac** (*cohesive chain*). Leksički lanac pridonosi leksičkoj koheziji, najčešćem obliku kohezije u tekstu o kojemu ćemo kasnije u radu više reći.

Kohezija se nadalje može postići i pokaznim zamjениčkim prilozima, primjerice, pokaznim zamjениčkim prilozima za mjesto: *ovamo, tamo, onamo*⁷.

U primjeru 2 zamjećujemo da se student u svojem sastavku poslužio upravo jednim takvim prilogom da bi izbjegao ponavljanje:

Drugi sam dio ljeta proveo opet u *Hrvatskoj, na poluotoku Pelješcu u selu Broce*.
Drago mi je što mogu reći da se tamo osjećam kao kod kuće.

Pokazni zamjениčki prilog *tamo* u njegovu sastavku upućuje na antecedent:
u Hrvatskoj, na poluotoku Pelješcu u selu Broce, dakle, na prethodni dio teksta s kojim

tvori koheziju.

Povezanosti teksta mogu pridonijeti i pokazni zamjениčki prilozi za vrijeme: *sada, tada, onda*. Tako je u primjeru 3 student upotrijebio pokazni zamjениčki prilog *tada* koji upućuje na vrijeme izraženo prethodno u tekstu, a ujedno je izbjegao ponavljanje:

Godine 1989. u Rumunjskoj je bila revolucija protiv komunizma, kad diktator Ceaușescu bio je odstranjen. Tada Ceaușescu i svoja žena, Elena, umrli.

3. LEKSIČKA KOHEZIJA

Za leksičku bismo koheziju najopćenitije mogli reći da je to ponavljanje iste ili srodne riječi u tekstu, kako bi se njegovi dijelovi povezali u cjelinu. A riječi mogu biti međusobno srodne tako što su hiponimi zajedničkoga hiperonima ili da su sinonimi, antonimi ili, pak, meronimi. Oprimjerit ćemo neke od tih pojmova primjerima iz studentskih sastavaka.

U primjeru 4 kohezivnost teksta postiže se ponavljanjem imenice *poruka*, ali u različitim oblicima, to jest u različitim padežima (pojavljuje se u tekstu isprva u akuzativu jednine, a zatim u nominativu jednine). Prisutno je, dakle, ponavljanje iste riječi, ali ne u istom morfološkom obliku, jer za leksičku koheziju nije nužno da se riječ ponovi u istom obliku.

Primjer 4:

Izenada sam začula kucanje na vratima. Pitala sam: „Tko je to?” Nitko mi nije odgovorio. Opet sam začula kucanje na vratima. Otvorila sam vrata i vidjela čovjeka s maskom. On mi je dao *poruku*. *Poruka* je bila: „Vaš novac ili vaš život. Nemojte vikati jer ja sam gluhonijem.”

U sastavcima početnika češće nailazimo na konstrukcije kao u primjerima 4 i 5 u kojima stranci radije ponove leksem nego da traže zamjenu za njega, npr. zamjenicom:

Primjer 5:

Libija je najviše poznata po svojoj *nafti*. *Nafte* ima jako puno.

Umjesto da upotrijebi zamjenicu u drugoj rečenici (*Ima je jako puno*), strani je student ponovio leksem iz prethodne rečenice (*nafta*). To je jedna od strategija pojednostavnjivanja jezika za posebne svrhe. Tako su nerijetko pisane i slikovnice za djecu, s puno ponavljanja i što jednostavnije, a i tekstovi za one koji tek počinju učiti strani jezik.

Leksička kohezija može se uspostaviti i uporabom nadređenoga pojma ili hiperonima, kao npr. *košarka – sport* u primjeru 6:

Danas želim govoriti *o košarci*. Odlučila sam govoriti *o košarci* jer volim *sport* i osobito obožavam *košarku*. Ja volim bilo igrati, bilo gledati utakmice. Obožavam

košarku jer je *sport* koji treba mnogo brzine, točnosti i pameti.

Sada nešto o pravilima *ovog sporta*. *Košarka* je *sport* koji se igra na igralištu dugo 26 metara i široko 14 metara. U košarkaškoj igri ima 5 igrača protiv 5 drugih igrača.

Cilj je zabiti koš.

Sada želim reći kako i kada se rodio *taj sport*...

I u tom se primjeru tekst povezuje leksičkim sredstvima. U ovom slučaju uporabom nadređenice *sport*. Taj je leksem hiperonim leksemu *košarka* koji se i sam u sastavku više puta ponavlja pridonoseći time koheziji teksta.

Osim ponavljanjem leksema i uporabom hiperonima i hiponima, leksičku koheziju možemo graditi i uporabom meronima, tj. dijelova jedne cjeline. U primjeru 7 promatramo sobu kao cjelinu i zatim pojedine njezine dijelove: pod, zidove, police, krevet:

Moja soba

Moja soba je u stanju neurednog reda. Stvari kao knjige i ploče su *na podu*, ali sve su složene. *Soba* je mala, a u njoj ima jako puno stvari. *Na polici* su knjige, CD-i, televizor, radio a i mnogo drugih stvari. *Na zidovima* ima različitih slika i postera. *Na polici* isto tako ima mnogo fotografija. *Ispod kreveta* ima papira, a ponekad i zalutalih čarapa bez para. *Pokraj kreveta* je noćni ormarić na kojem stoje svijeće. Ja jako volim *svoju sobu*, kad sam u njoj, uvijek se ugodno osjećam.

4. ELIPSA

I izostavljanje nekog elementa u tekstu može imati kohezivni učinak. Takvo izostavljanje nekog dijela koji se podrazumijeva iz konteksta nazivamo elipsom. Iako se ona u analiziranim primjerima pojavljuje razmjerno rijetko, ipak je pronalazimo, kao u primjeru 6 u rečenici: *Sada nešto o pravilima ovog sporta*. Elidirani dio iz te rečenice može glasiti: *želim reći, reći ću vam, željela bih vam reći* pa bi puna rečenica bila: *Sada vam želim nešto reći o pravilima ovog sporta* ili *Sada ću vam nešto reći o pravilima ovog sporta* ili *Sada bih vam željela nešto reći o pravilima ovog sporta*.

Izostavljeni dio fakultativni je dio rečenice, nije ga nužno navesti izrijekom jer se razumijeva iz konteksta. I uvodna bi rečenica sastavka (*Danas želim govoriti o košarci*) mogla imati elipsu (*Danas o košarci*), a da se ne naruši razumijevanje teksta. Time bi se postigao poseban učinak skraćivanja uvodne rečenice poput novinskih naslova.

5. VEZNIČKA KOHEZIJA

U radu smo analizirali i četvrti tip kohezije – vezničku koheziju. Ona se uspostavlja konektorima, tj. veznicima na razini teksta.

Ta se vrsta kohezije odnosi na uporabu određenih riječi ili fraza, najčešće na početku rečenice. Svrha im je razjasniti značenjsku ili logičku vezu između obavijesti koja slijedi

i prethodne obavijesti. Vezna sredstva na razini teksta tako imaju ulogu putokaza na cesti. Rasvjetljaju značenjski odnos dviju rečenica. Kazuju vlada li među njima odnos uzročnosti, posljedice, vremenski odnos itd. Intuitivno ih raspoznamo po tome što „drže zajedno” dvije rečenice. Pojačavaju unutarnju teksturu teksta. Nazivaju se konektorima⁸ (Silić 1984.; Velčić 1987). Riječ *konektor* dolazi iz latinskoga jezika, a izvedena je iz glagola *connectere* što znači „spojiti”, „svezati”.

Rekli smo da se pojavljuju uglavnom na početku rečenice (konektori *no, a, naime...*). Ali nije uvijek tako. Mogu stajati, primjerice, iza prve njezine riječi, no ima slučajeva da se pojavljuju i u sredini rečenice (konektori *pak, naime...*).

Strance koji uče hrvatski jezik potrebno je upozoriti na takva vezna sredstva kako bi ih počeli rabiti u svojim sastavcima i tako poboljšali svoje pismene radove. Potrebno im je osvijestiti kako postoje riječi kojima se uspostavlja veza među rečenicama. Budući da konektori obično stoje na početku rečenice i zbog toga su najočitije sredstvo kohezije (povezanosti) teksta, stranci brzo shvate njihovu ulogu, čime se povećava i njihovo razumijevanje nepoznatih tekstova. Pri prvom susretu s nekim novim tekstom za mnoge od takvih riječi kojima ne znaju značenje, moći će ga pretpostaviti. Počet će primjećivati njihovu konektorsku ili vezivnu ulogu. Shvaćanje i primjećivanje konektora svakako utječe na razumijevanje pri čitanju teksta⁹. Saznanje o riječima s takvom konektorskom ulogom bit će vrijedna pomoć strancima i pri čitanju na materinskome jeziku, jer konektori rasvjetljaju značenjske i logičke veze među rečenicama i time im omogućuju da se lakše i brže probiju kroz tekst. Vezna sredstva pridonose boljoj prohodnosti teksta, to jest uz manje napora možemo se probiti kroz tekst jer ona signaliziraju vezu koja postoji među rečenicama. Primjerice, kada u tekstu naiđemo na konektor *naime*, odmah nam je jasno da slijedi objašnjenje onoga što je rečeno. Veza među rečenicama postaje eksplicitnija, jasnija nego kada su rečenice nanizane u tekstu bez veznih sredstava. U vezi s time postavlja se pitanje je li čitanje na stranome jeziku samo problem znanja toga jezika ili nam pritom pomažu naučene strategije čitanja koje vrijede i na materinskome jeziku. Jer, ako iz iskustva čitanja na svojem, materinskome jeziku znamo da u tekstu postoje riječi koje nam mogu poslužiti kao signali koji nam olakšavaju snalaženje, svakako ćemo se i pri čitanju teksta na stranome jeziku poslužiti tim znanjem. Jednostavno ćemo primijeniti naučene strategije čitanja na materinskome jeziku na čitanje teksta na stranome jeziku.

A pri poučavanju stranaca hrvatskome jeziku, možemo im osvijestiti konektore tako da im predočimo neke primjere konektora, ali obavezno s kontekstom gdje su pravilno uporabljeni. To mogu biti kratki novinski tekstovi (npr. vijesti) ili sastavci koje prikupimo od prijašnjih studenata.

Za bolje razumijevanje uloge konektora bilo bi dobro ovako ih razvrstati ovisno o značenju koje izriču i ovakvu podjelu ponuditi studentima naprednijih razina znanja:

- Konektori kojima se izriče suprotnost: *ali, no, međutim, naprotiv, s druge strane, za razliku od toga...*
- Konektori kojima se izriče pojašnjenje: *naime, drugim riječima, to znači da, na primjer...*

- Konektori kojima se zaključuje prethodni iskaz: *dakle, stoga, zato, prema tome, s obzirom na to da, jednom riječju, mogli bismo zaključiti...*
- Konektori kojima se dodaje još obavijesti: *štoviše, dapače, također, nadalje, uz to...*

Kohezivna sredstva mogu nam biti pomoć pri ocjenjivanju studentskih pisanih radova jer što ih više rabe te se njima dobro služe, to im je bolja jezična kompetencija, tj. bolje su ovladali jezikom. U istraživanju o uporabi konektora¹⁰ pokazali smo da napredniji studenti upotrebljavaju otprilike pet puta više konektora u sastavcima od početnika, a razlika u uporabi konektora kod naprednijih i srednjih razina bila je neznatna. Na vrhu ljestvice najviše upotrebljavanih konektora su: *ali* na prvom mjestu, *također* na drugome te konektor *i* na trećem mjestu. U istraživanju nije dovoljno uzeti u obzir samo broj upotrebljenih konektora nego se svakako mora voditi računa i o tome jesu li ih stranci pravilno uporabili. U sastavcima stranaca koji uče hrvatski jezik često nailazimo na primjere pogrešne uporabe konektora ili čak pretjerana gomilanja konektora kao u sljedećem, primjeru 8:

I je također napisala knjigu hindske gramatike.

U tom primjeru čestica *i* znači isto što i čestica *također*, a služe kao isticatelji ili intenzifikatori. Da bi se izbjegao pleonazam, tj. suvišno gomilanje riječi, dovoljno je uporabiti samo jedan od njih. Primjera pleonazma možemo čuti i kod izvornih govornika u svakidašnjem razgovoru, ali i kod političara na radiju i televiziji kad uporabe zajedno dva konektora: *No međutim*.

Za kraj navodimo dijelove sastavka o Finskoj koji obiluje konektorima.

Primjer 9:

Danas ću vam malo govoriti o mojoj domovine, tj. Finska. *Prvo* ću iznijeti nekoliko osnovnih karakteristika svoje domovine. *Nakon toga*, potrudit ću se ukazati na kulturne, gospodarske i slične veze između Finske i Hrvatske. *Za kraj* sam pripremila nešto zabavno – i korisno...

Nadalje, u Finskoj je i tišina oblik komunikacije. *Ali* zašto ljudi kažu da „Finac šuti na dva jezika?” Tako se kaže budući da su i finski i švedski službeni jezici u Finskoj...

Prosječan Finac u sauni se zadržava oko 15 minuta, a zatim skače u obližnju jezeru. (*Naime*, većina sauna podignute su tik uz obalu jezera)...

Zimi, kada su jezera pod ledom, Finac će napraviti rupu u ledu – i tako će opet barem nakratko zaplivati. *S druge strane*, ima ljudi, koji se vole valjati goli u snijegu...

Finska ima preko sto tisuća jezera i otprilike isti broj otoka. (70% teritorija je prekriveno šumom i zbog toga se za Finsku kaže da je „zemlja zelenog zlata”. *Tako*, pa ne iznenađuje činjenica da je Finska jedan od vodećih proizvođača papira i

celuloza. *Međutim*, Hrvatska izvozi npr. namještaj u Finsku...

Budući da je Finska poznata po mobilnim komunikacijama i proizvodima visoke tehnologije, izvozimo i mobiteli u Hrvatsku. *Inače*, Finska je zemlja sa većim brojem mobitela po stanovniku nego ijedina druga zemlja...

Što se tiče kulturne suradnje, u Finskoj je – koliko ja znam – nemoguće naći hrvatske knjige na finskom jeziku.

6. ZAKLJUČAK

Znanje o konektorima strancima može biti vrijedna pomoć pri boljem i bržem snalaženju u tekstu jer im konektori otkrivaju značenjske i logičke veze koje postoje među rečenicama. Zbog toga im je potrebno osvijestiti da postoje takve riječi s konektorskom ulogom, čija je svrha, dakle, pridonijeti boljoj povezanosti teksta u cjelinu. Osim da se strancima osvijeste konektori kao najočitije vezivno sredstvo, pomoć pri učenju hrvatskoga bila bi i da im se objasne ostala kohezivna sredstva poput leksičke kohezije, referencije i elipse. Same termine strancima (ovisno o razini učenja) ne moramo iznositi, ali im je svakako potrebno objasniti čime se sve tekst može povezati u cjelinu. Treba ih upozoriti na to da su te riječi važne i poučiti ih kako ih iskoristiti pri pisanju sastavaka ili čitanju teksta.

Pri razvrstavanju polaznika u skupine ovisno o razini znanja (početnici, napredniji početnici, srednja razina, napredni studenti i sl.) na početku tečaja hrvatskoga kao stranoga jezika ili kasnije pri ocjenjivanju njihovih pismenih radova može nam pomoći analiza kohezivnih sredstava u njihovim sastavcima. Kod onih naprednijih ta će kohezivna sredstva biti raznolikija, a broj pravilno uporabljenih konektora veći, što nam može biti pokazatelj njihove veće jezične kompetencije.

LITERATURA

- Brown, G., Yule, G. (1996) *Discourse Analysis*, Cambridge University Press.
- Dražić, M. (2004) *Organizacija vijesti u okviru lingvistike teksta*, neobjavljeni magistarski rad, Zagreb: Filozofski fakultet.
- Dražić, M. (2005) *Širenje semantičkog polja imenice akcija*, 19. znanstveni skup Hrvatskog društva za primijenjenu lingvistiku: Jezik i mediji – jedan jezik: više svjetova (izlaganje).
- Dražić, M., Novak Milić, J., Gulešić Machata, M. (2005) *Cohesion in L2: Connectors as indicators of higher language competence*, poster, The European Second Language Association 2005 Conference, Eurosla 15, Dubrovnik, Hrvatska.
- F. Ting: *An Investigation of Cohesive Errors in the Writing of PRC Tertiary EFL Students*, http://www.stets.org.sg/Vol2N2_2003FengTing.pdf

- Halliday, M.A.K. & Hasan, R. (1976) *Cohesion in English*. London. Longman.
- Lyons, J. (1977) *Semantics*, Vol. I/II, Cambridge University Press.
- Ogden, C. K. & Richards, I. A. (1923) *The Meaning of Meaning*, London: Routledge & Kegan Paul
- Perrez, J., Degand, L. (2005) *An introspective study of the explicit use of causal and contrastive connectives and metadiscourse markers as part of a reading strategy*, The European Second Language Association 2005 Conference, Eurosla 15, Dubrovnik, Croatia.
- Silić, J. (1984) *Od rečenice do teksta*, teoretsko-metodološke pretpostavke nadrečeničnog jedinstva, Biblioteka znanstvenih radova, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- Toolan, M. (1998), *Language in Literature: An Introduction to Stylistics*, Arnold, London – New York – Sydney – Auckland.
- Velčić, M. (1987) *Uvod u lingvistiku teksta*, Školska knjiga, Zagreb.

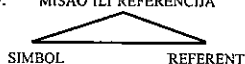

(Footnotes)

¹ Wash and core six cooking apples. Put them into a fireproof dish. (Halliday, Hasan, 1976)

² Iskaz zovemo ono što Lyons u knjizi *Semantics* (1977:26) naziva **utterance**.

³ Značenjski trokut Ogdena i Richardsa (1923:11):

⁴ Uz **koreferenciju** rabi se i termin **sureferencija**, npr. u članku Dore Maček: „Što znače anaforički izrazi u novinskom diskursu” (Andrijašević i Zergollem-Miletić, 1997: 25).

⁵ Svi su primjeri uzeti iz sastavaka studenata hrvatskoga kao stranoga jezika na dvama tečajevima 2004. i 2005. godine – *Croatiumu*, u sklopu Filozofskoga fakulteta u Zagrebu te Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture u sklopu programa *Matice iseljenika*. Primjeri se donose u izvornom obliku, bez ispravaka profesora.

⁶ Za razliku od anafore, katafora pretpostavlja da referent na koji se odnosi tek slijedi u tekstu, nije još izrečen. Primjerice, pokazna zamjenica *ovo* u sljedećem primjeru kataforički se odnosi na cijelu rečenicu koja slijedi, priprema nas na ono što će uslijediti i služi tome da nas zainteresira: *Ne biste ovo vjerovali. Ivan je položio ispit.*

⁷ O kohezivnim sredstvima više u mojem neobjavljenom magistarskom radu, M. Dražić (2004) *Organizacija vijesti u okviru lingvistike teksta*.

⁸ U stranoj literaturi nalazimo i termine **logical connectors, connectives, logical devices, conjunctions, discourse markers**.

⁹ O tome da konektori pomažu pri čitanju teksta provedena su već neka istraživanja, npr. J. Perrez, L. Degand: *An introspective study of the explicit use of causal and contrastive connectives and metadiscourse markers as part of a reading strategy*, The European Second Language Association 2005 Conference, Eurosla 15, Dubrovnik, Croatia.

¹⁰ Dražić, M., Novak Milić, J., Gulešić Machata, M. (2005) *Cohesion in L2: Connectors as indicators of higher language competence*, poster, The European Second Language Association 2005 Conference, Eurosla 15, Dubrovnik, Croatia.

COHESIVE ITEMS – INDICATOR OF HIGHER LANGUAGE COMPETENCE

SUMMARY

In this paper the author analyzes cohesion in essays of advanced adult learners of Croatian and shows the ways by which cohesion is created in the text. The author also illustrates the four basic kinds of cohesion: reference, ellipsis, lexical cohesion and conjunctions (the usage of connectors).

One of the first cohesive items which students of Croatian language learn and use in their essays is reference cohesion (pronouns). Advanced students of Croatian use a large number of different cohesive items in their essays. The author examines inappropriate usage of these cohesive items. The ellipsis is very rare.

The appropriate usage of cohesive items is indicator of higher level competence.

Key words: reference, lexical cohesion, ellipsis, connectors, language competence